वाताधिपञ्च नृपतिं वशे चक्रे महाबलः । पुलिन्दांश्च रणे जित्वा ययौ दक्षिणतः पुरः । ११२०
युयुधे पाण्ड्यराजेन दिवसं नकुलानुजः । तं जित्वा स महाबाहुः प्रययौ दक्षिणापथं ।
गहामासादयामास किष्किन्धां लोकविश्रुतां । तत्र वानरराजाभ्यां मैन्देन द्विविदेन च । युयुधे दिवसान् सप्त नच तौ विक्लांतं गतौ ।
ततस्तुष्टौ महात्मानौ सहदेवाय वानरौ । ऊचतुश्चैव संहृष्टौ प्रीतिपूर्व्वमिदं वचः । गच्छ पाण्डवशार्दूल रत्नान्यादाय सर्व्वशः । अविघ्नमस्तु कार्य्याय धर्म्मराजाय धीमते ।
ततो रत्नान्युपादाय पुरीं माहिष्मतीं ययौ । तत्र नीलेन राज्ञा स चक्रे युद्धं नरर्षभः ।
पाण्डवः परवीरघ्नः सहदेवः प्रतापवान् । ततोऽस्य सुमहद्युद्धं आसीद्भीरुभयङ्करं । ११२५
सैन्यक्षयकरञ्चैव प्राणानां संशयावहं । चक्रे तस्य हि साहाय्यं भगवान्हव्यवाहनः ।
ततो रथा हया नागाः पुरुषाः कवचानि च । प्रदीप्तानि व्यदृश्यन्त सहदेवबले तदा ।
ततः सुसम्भ्रान्तमनाः बभूव कुरुनन्दनः । नोत्तरं प्रतिवक्तुञ्च शक्तोऽभूज्जनमेजय ।
॥ जनमेजयउवाच ॥ किमर्थं भगवान् वह्निः प्रत्यमित्रोऽभवद्युधि । सहदेवस्य यज्ञार्थं घटमानस्य वै द्विज ।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तत्र माहीष्मतीवासी भगवान् हव्यवाहनः । श्रूयते हि गृहीतो वै पुरस्तात् पारदारिकः । ११३०
नीलस्य राज्ञो दुहिता बभूवातीव शोभना । साऽग्निहोत्रमुपातिष्ठद्बोधनाय पितुः सदा ।
व्यजनैर्धूयमानोऽपि तावत्प्रज्वलते न सः । यावच्चारुपुटोष्ठेन वायुना न विधूयते ।
ततः स भगवानग्निश्चकमे तां सुदर्शनां । नीलस्य राज्ञः सर्व्वेषामुपनीतश्च सोऽभवत् ।
ततो ब्राह्मणरूपेण रममाणो यदृच्छया । चकमे तां वरारोहां कन्यामुत्पललोचनां ।
तन्तु राजा यथाशास्त्रमशासद्धार्म्मिकस्तदा । प्रजज्वाल ततः कोपाद्भगवान् हव्यवाहनः । ११३५
तं दृष्ट्वा विस्मितो राजा गजाम शिरसाऽवनिं । ततः कालेन तां कन्यां तथैव हि तदा नृपः ।
प्रददौ विप्ररूपाय वह्नये शिरसा नतः । प्रतिगृह्य च तां सुभ्रूं नीलराज्ञः सुतां तदा ।
चक्रे प्रसादं भगवांस्तस्य राज्ञोविभावसुः । वरेण च्छन्दयामास तं नृपं स्विष्टकृत्तमः ।
अभयञ्च स जग्राह ससैन्ये वै महीपतिः । ततः प्रभृति ये केचिदज्ञानात्तां पुरीं नृपाः ।
जिगीषन्ति बलाद्राजन् ते दह्यन्ते स्म वह्निना । तस्यां पुर्य्यां तदा चैव माहिष्मत्यां कुरूद्वह । ११४०
बभूवुरनतिग्राह्या योषितः क्रन्दतः किल । एवमग्निर्व्वरं प्रादात् स्त्रीणामप्रतिवारणे ।
स्वैरिण्यस्तत्र नार्य्यो हि यथेष्टं विचरन्त्युत । वर्जयन्ति च राजानस्तत्पुरं भरतर्षभ ।
भयादग्नेर्म्महाराज तदाप्रभृति सर्व्वदा । सहदेवस्तु धर्म्मात्मा सैन्यं दृष्ट्वा भयार्दितं ।
परीतमग्निना राजन् नाकम्पत यथाऽचलः । उपस्पृश्य शुचिर्भूत्वा सोऽब्रवीत् पावकं ततः ।
॥ सहदेव उवाच ॥ त्वदर्थोऽयं समारम्भः कृष्णवर्त्मन्नमोऽस्तु ते । मुखं त्वमसि देवानां यज्ञस्त्वमसि पावक । ११४५
पावनात्पावकश्चासि वहनाद्धव्यवाहनः । वेदास्त्वदर्थं जाता वै जातवेदास्ततो ह्यसि ।
चित्रभानुः सुरेशश्च अनलस्त्वं विभावसो । स्वर्गद्वारस्पृशश्चासि हुताशो ज्वलनः शिखी ।